

گزارش رصد فرهنگی (۳۹)

حجاب در ترکیه

این گزارش که براساس جدیدترین داده‌های آماری وضعیت حجاب در جمهوری ترکیه تهیه شده، ضمن مروری بر تاریخ مجادله بر سر حجاب در ترکیه از دوران آتاتورک تا به امروز، به صنعت و بازار حجاب در ترکیه می‌پردازد و توصیفی از مسائل امروزی حجاب در ترکیه ارائه می‌کند. درنهایت نیز با تکیه بر داده‌های جدیدالانتشار، مروری جامع بر وضعیت حال حاضر حجاب در ترکیه ارائه می‌دهد.

چکیده آماری وضعیت حجاب در ترکیه

۷۳ درصد از زنان ترک نوعی از حجاب سر را استفاده می‌کنند. حدود نیمی از زنان ترک وقتی بیرون می‌روند، به‌طورمنظم روسری می‌پوشند. حدود یک چهارم زنان ترک در خانه نیز روسری می‌پوشند. درصد زنانی که حین عبادت روسری می‌پوشند، ۶۹ درصد است. یک سوم جوانان در بیرون حجاب سر دارند. نرخ پوشیدن روسری بین دانش‌آموختگان آموزش عالی به یک در پنج کاهش می‌یابد. در مناطق روستایی، از هر چهار زن سه زن به‌طورمنظم در بیرون روسری می‌پوشد. اجماع گسترده‌ای وجود دارد که زنان با روسری می‌توانند در مناصب قضایی کار کنند. حمایت از زنانی که برای کار در مناصب قضایی روسری می‌پوشند در بین زنان بیشتر است. ۴۴ درصد از مردم ترکیه معتقدند که زنان باید حجاب سر داشته باشند. اکثریت جامعه ترکیه حجاب را یک نماد سیاسی نمی‌دانند.

حجاب ترکی در یک نگاه

امروزه حجاب در ترکیه بیش از آنکه مفهومی سیاسی داشته باشد، نوعی از سبک پوشش فردی به شمار می‌رود. هرچند کماکان نمی‌توان منکر نقش‌آفرینی نمادین حجاب در سپهر سیاسی ترکیه شد. حافظه تاریخی ترکیه، تصویری بسیار سیاه و خونین از اجبار در پوشش را در خود ثبت نموده است و امروزه کمتر کسی از ممنوعیت و محدودیت حجاب دفاع می‌کند. حتی احزاب و گروه‌هایی که یک دهه پیش حامی اصلی وضع محدودیت برای زنان محجبه بودند، حالا با حجاب به‌عنوان یک واقعیت انکارناپذیر در جامعه ترکیه کنار آمده‌اند.

حامیان حجاب با توسل به گفتمان حقوق شهروندی و آزادی‌های فردی در تلاش برای ایجاد تضمین قانونی به منظور حفظ حقوق زنان محجبه هستند. از سوی دیگر برخی گروه‌های سکولار نیز با همین گفتمان به دنبال قانونی کردن همجنس‌گرایی در ترکیه هستند. مسئله‌ای که تبدیل به چالش فرهنگی آینده ترکیه خواهد شد. حجاب در ترکیه در این سال‌ها با گذار از پوششی شرعی، تبدیل به نوعی از مد فرهنگی شده است. روند تغییر نوع پوشش حجاب در میان زنان ترک و بروز گونه‌های جدیدتر حجاب و انحصار امر حجاب به تنها حجاب سر مؤید این امر هستند.

ترکیه در سال‌های اخیر شاهد ظهور طبقه‌ای از زنان محجبه شهرنشین بوده که علی‌رغم داشتن حجاب سر، زیستار روزمره غربی را برگزیده‌اند و سبک مصرف فرهنگی آن‌ها نسبتی با زیست عقیفانه زن محجبه ترک ندارد. حضور گسترده مهاجران عرب در ترکیه، بر نوع حجاب زنان ترک تأثیر گذاشته است؛ همنشینی حجاب سر با بلوز و شلوار و رواج آن در میان زنان ترک، در نتیجه این تسری فرهنگی است.

تا پیش از یک دهه اخیر، حجاب در ترکیه امری منحصر در طبقه متوسط و ضعیف جامعه بود؛ اما در این سال‌ها نوعی از حجاب اشرافی در ترکیه خلق و فربه شده است که ریشه در اشرافیت برآمده از دوران حاکمیت حزب عدالت و توسعه دارد. حجاب لاکچری حالا در فضای مد ترکیه جای خود را باز کرده است و مصرف پوشاک محجبه گران‌قیمت در میان طبقه‌ای نوظهور از اشراف دین‌دار ترک رواج یافته است.

صنعت حجاب در ترکیه جایگاه مهم و روبه‌رشدی دارد. ترکیه بیشترین حجم صادرات پوشاک عقیفانه را در بین کشورهای مسلمان دارا است و بازار بسیار قوی داخلی، منطقه‌ای و بین‌المللی با محوریت ترکیه شکل گرفته است. ترکیه امروزه پیشرو مد اسلامی در جهان است. آنچه در صنعت مد ترکیه شاهد آن هستیم، توجه به نیازهای پوششی زن مسلمان نه تنها در بیرون از خانه، که در محیط‌های متنوع دیگر است. پوشاک مجلسی اسلامی، لباس ورزشی اسلامی، مایو اسلامی، لباس کار اسلامی و... گستره بسیار متنوعی برای رفع نیازهای یک خریدار مسلمان را فراهم آورده است. علاوه بر تنوع، توجه به استانداردهای جهانی و قابلیت‌های صادراتی از دیگر مزایای صنعت مد و پوشاک عقیفانه در ترکیه است.

سبک پوشش حجاب ترکیه‌ای به دلیل سازگاری با استانداردهای زندگی روزمره غربی، سهولت دسترسی‌پذیری و تنوع بالا، امروزه به گسترده‌ترین نوع حجاب زنان در غرب تبدیل شده و سهم اصلی بازار آنلاین حجاب در ترکیه را خریداران اروپایی در اختیار دارند. صورت‌بندی مد اسلامی در ترکیه به گونه‌ای همسان با نرُم‌های مصرف جهانی پوشاک است که توانسته مزیت صادراتی بیابد و در بافتارهای مختلف فرهنگی در جای‌جای جهان، استفاده شود.

ترکیه سبک پوشش نوآورانه ترکی-اسلامی را تبدیل به برند فرهنگی خود در جهان نموده است. امروزه اگر یک انسان اروپایی به دنبال زندگی حلال باشد، می‌تواند سبک مصرف فرهنگی خود را با محصولات ترک پر کند؛ از غذای حلال گرفته تا پوشش عقیفانه.